

Introducció a les conflictivitats gremials entre sastres i pellers en la València foral moderna

Introduction to the conflict between the tailors and the *pellers* in modern foral Valencia

Introdução ao conflito entre os grêmios de alfaiates e peleteiros na Valência foral moderna

Naomi BOIGUES ESCRIVÀ¹

Resum: Ens situem a la València moderna del segle XVI, les competències per aspirar al control gremial incentivà les tensions entre els col·lectius professionals més pròxims, els quals tenien l'objectiu de guanyar espai dins del cada vegada més complex món del treball artesanal. Són molts els gremis que s'enfrontaren entre ells, però no obstant, els plets que caracteritzaren els sastres i els pellers han segut considerats com uns dels processos més importants i de més llarg recorregut històric de conflictivitat gremial a la ciutat de València. Els processos ordenats cronològicament del 1535 al 1695 seran clau per comprendre els motius del conflicte, els arguments utilitzats per cada ofici i com actuaren al respecte, analitzar qui foren els màxims afectats i arribar a desgranar les solucions que s'exposaren. Amb l'anàlisi podrem arribar a comprendre més detalladament l'ofici de sastres i pellers, adonar-nos de les característiques principals de cada gremi i discernir d'una manera més pròxima l'evolució històrica de cadascun d'ells. Un primer estudi doncs, que ens ajuda a comprendre la importància de les conflictivitats gremials entre aquests dos oficis i que a més, ens ajuda a mirar més enllà de la mera desobediència.

Abstract: We are in the modern Valencia of the 16th century where the powers to achieve the trade union control encouraged the tensions between the closest professional groups, which had the objective of gaining ground within the complex world of craftsmanship. There are many guilds that confronted each other, but however, the tailors and *pellers* lawsuits have been considered as one of the most important processes and the longest historical route of trade-union unrest in the city of Valencia. The processes arranged chronologically from 1535 to 1695 will be key to understanding the reasons for the conflict, the arguments used by each guild and how they acted in this regard, to analyze who were the most affected and explain the solutions. This analysis will allow us to

¹ E-mail: Naomi.boigues@gmail.com

Antonio CORTIJO & Vicent MARTINES (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 10 (2019/2)*

New Approaches in the Research on the Crown of Aragon

Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó

Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragão

Jun-Dez 2019/ISSN 1676-5818

understand tailors and *pellers* trade in more detail, to realize the main characteristics of each guild and discern the historical evolution of each one of them in a closer way. A first study, which helps us to understand the importance of guild conflicts between these two trades and helps us to look beyond disobedience.

Paraules-clau: Conflictivitat – Desobediència – Gremis – Decadència.

Keywords: Conflict – Disobedience – Guilds – Decline.

ENVIADO: 07.10.2019

ACEPTADO: 13.11.2019

Introducció a les conflictivitats

Ens situem a la València moderna del segle XVI, moment on la desobediència i la conflictivitat al cim de la producció gremial es feia patent. Els oficis especialitzats en els sectors del vestir començaren a disputar-se les competències per aspirar al control de la producció, portant a cap plets de gran importància. L'objectiu d'aquest estudi és analitzar a dos dels oficis protagonistes en desenvolupar un dels conflictes més importants i de més llarg recorregut històric de divergència gremial a la ciutat de València. Dos dels oficis que incentivaren i potenciaren el que Tomás Mantecón anomenà teoria del bon govern.²

Analitzarem una sèrie de processos ordenats cronològicament del 1535 al 1695 d'on els sastres i els pellers foren protagonistes directes. I ficarem èmfasi, més concretament, a com aquests conflictes afectaren a l'ofici de pellers – *ropavejeros* en castellà –. Així, en primer lloc, per poder entendre dita rivalitat, cal tindre en compte que l'ofici de pellers era un ofici mecànic, combinat la faceta comercial i artesanal. Segons els propis mestres del gremi: “Sería mucha voluntariedad negar que el concepto común reputa por mecánico al oficio de ropero”.³

Amb aquesta justificació, els pellers, especialistes en reconèixer teixits de qualitat per modificar-los i posar-los de nou en venda – un ofici doncs dedicat als mercats de segona

² MANTECÓN MOVELLÁ, Tomás, “Ciudad, policía y desobediencia cívica en la España del Antiguo Régimen: experiencias históricas contrastadas”, *Identidades urbanas en la monarquía hispánica (siglos XVI-XVIII)*, Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela, 2015, pp. 237-268.

³ Arxiu Municipal de Valencia [AMV], Manuals de Consell, D-152.

mà – entraren dintre del ventall de possibilitats de conflicte en més d'un ofici. Serien uns dels protagonistes en modificar ordenances, generar plets i produir accions continuades del govern de la ciutat i del regne. Amb açò, el major rival seria el gremi de sastres, els quals aspiraren a controlar els treballs relacionats en el sector del vestir. Anys enrere, els sastres volgueren annexionar al seu ofici el gremi de pellers, intentant apoderar-se doncs, dels seus mètodes de venda.⁴ No obstant, sent negada aquesta unió per part dels pellers, els conflictes dimanaren d'aquesta annexió fallida.

Vegem doncs com, les conflictivitats generalitzades de gremis que es desenvoluparen a la ciutat de València, foren una realitat a l'època medieval, seguint la tradició a època moderna. Segons les investigacions, si analitzarem i estudiarem les ordenances i les lleis que regien aquesta ciutat i per tant els llocs d'actuació d'aquests dos gremis, no podríem arribar mai a comprendre els diferents conceptes de desobediència. Aquesta rivalitat estava garantida i els esforços doncs per combatre-la eren continus. Una cosa portava a l'altra, i per tant, la desobediència cobrava sentit a partir de les regulacions que intentaven limitar-la. Unes ordenances al benefici de la cosa pública, les quals, la majoria de vegades: “Com la experiència mostra, que molts dels dits estatuts y establiments están olvidats per lo temps”.⁵

Els sastres i pellers doncs foren uns dels protagonistes en fer que aquestes ordenances i estatuts foren repetits any rere any. Però, quins foren els motius? Com feren trontollar el bé públic? Amb aquest estudi introductor i a les conflictivitats gremials entre sastres i pellers, l'objectiu es comprendre els motius de la dissidència, els arguments que utilitzaren cada gremi en la seva pròpia defensa i com actuaren al respecte; analitzar qui foren els màxims afectats i arribar a desgranar les solucions que s'exposaren. Comprendre així – més a fons – la realitat de cada ofici, discernir més pròximament en l'evolució històrica de cadascun d'ells. Un primer estudi que ens ajuda a comprendre la importància de les conflictivitats gremials i que a més, ens aproxima a mirar més enllà de la mera desobediència.

⁴ DE LA PUERTA, RUTH, *Historia del gremio de sastres y modistas*, Valencia: Ayuntamiento de Valencia, 1997.

⁵ Arxiu del Regne de València [ARV], Llibres de Bon Govern, N° 1.

I. Una contínua rivalitat

Per a l'estudi de la contínua rivalitat establerta entre els sastres i els pellers, em pogut constatar una agrupació de processos i plets que no ens parlen tan sols dels motius de l'agreuiment, sinó que a més, ens aporta informació més que valuosa per entendre i donar rellevància a les tasques a realitzar de cada ofici. Plets que ens situen al segle XVI fins l'any 1695, extrets, tots ells, de l'Arxiu del Regne de València, com també de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.⁶ Era tal la importància d'aquestes contínues rivalitats que fins i tot, hagueren de ser gestionades pel Consell de la Corona d'Aragó.

Si comencem amb l'estudi dels processos, observant la Taula 1, el primer plet a analitzar començà el 1535. Aquest es caracteritzà per la seva llarga duració, ja que 82 anys després, fins el 1617, els sastres donaren inici i final a aquest conflicte que fou revocat dues vegades. El motiu principal foren les ventes de roba. En ell, cada gremi argumentà en què consistia el monopoli del seu ofici, que podien vendre, com i on. Així, aquest procés, a més de la gran quantitat de pàgines que el componen, és ric per tota la informació que ens aporta per comprendre d'una millor manera els dos oficis.

Doncs la seva importància no tan sols es basa en l'estudi del conflicte, sinó com diem, en la seva utilitat per crear i identificar la història d'aquests. Si analitzem doncs el plet, els sastres començaren testificant en que consistia el seu gremi: "Por ser peculiar del oficio de sastres de cortar y coser todo genero de ropas, assi para personas ciertas con medida, como para inciertas sin medida y para vender".

Aquests justificaven doncs que podien fer tota mena de robes i que per tant, els pellers no podien:

Tallar ni fer roba alguna a persona certa encara que sens mida no puguen tampoc venent alguna roba ad algú al qual no vingués be per esser massa llarga o massa curta, o ampla o estreta, o altrament ser demanada que la tal roba vinga bé al comprador estregint aquella o allargant [...] cosa seria en efecte fer les robes a mida.⁷

Com vegem, els sastres volien tindre la facultat privativa de fer tot tipus de robes, tant en mida com sense mida i a qualsevol persona. I per tant, negava que els pellers

⁶ La majoria de la documentació treballada per a la realització d'aquests treball i dels arguments ha desenvolupar, ha segut portat a cap per mitjà de la documentació directa de fonts d'arxiu. Els pocs estudis que hi han sobre aquests tipus de confrontacions ens fan mancar de bibliografia detallada sobre el tema.

⁷ ARV, Real Audiència, Processos de Madrid, N° 48.

pogueren reproduir robes a mesura. No obstant, quina era la tasca dels pellers? Aquests tenien facultat: “De cortar y coser todo y qualesquier genero de ropa sin medida para vender a personas inciertas”.

On a més deien que vendre a persones incertes els diferenciava de l'ofici de sastres. És així com els pellers no negaven la facultat als sastres de cosir i tallar robes per a certes i determinades persones amb mesura, sinó la: “De cortar y coser sin ella para inciertas personas porque esto es propio y peculiar del officio de roperos”.⁸

El problema doncs anava vinculat en dos sentits, que els pellers no volien que els sastres feren robes sense mesura; i que els sastres no volien que els pellers feren robes sense mesura per a determinades persones. Els pellers, fins i tot, argumentaven que moltes vegades els mateixos oficials de sastres anaven a les cases dels pellers per vendre les robes que aquests havien tallat sense mesura, i que a més, els mateixos pellers també anaven a la casa dels sastres per vendre les robes que aquests sastres havien fet sense mesura:

Que siempre se han allado algunos particulares del officio de sastres, cortar y coser sin medida para vender, lo han hecho a pretención de los ropero, [...] Que los oficiales de los roperos han reconocido muchas veces las casas de los sastres para vender si tenían ropas cortadas sin medida y para vender.⁹

Fins i tot, delatant-nos en el temps, a l'ACA es troba un plet de l'any 1697 en el qual es parla de com els sastres i calceters de la ciutat de València van iniciar un procés per poder usar les cases dels pellers.¹⁰ Vegem doncs com els pellers volien defensar els seus propis interessos, fer veure que els sastres any rere any realitzaven i portaven a la pràctica arguments que en aquells moments negaven. Demostrar com temps enrere els dos gremis desenvoluparen pràctiques complementàries. Doncs les accions que s'estaven denunciant s'havien desenvolupat en naturalitat en el passat amb la convivència d'ambdós oficis. Amb tot, ens podria sorgir el dubte: els sastres doncs volien incapacitar els pellers? Per què eren continus aquests processos?

Un fet a destacar de l'organització dels processos, fou que els protagonistes en aquests no solament eren els dos oficis principals, sinó que allò que ocupava la gran majoria de pàgines, eren els testimonis d'altres oficis i particulars, els quals eren cridats per intentar resoldre i saber, el més ràpid possible, quin era el gremi que tenia la raó i, que per tant,

⁸ ARV, Real Audiència, Processos de Madrid, N° 50.

⁹ ARV, Real Audiència, Processos de Madrid, N° 48.

¹⁰ Arxiu de la Corona d'Aragó [ACA], Legajos, 0936, N° 125.

passava a guanyar el plet. És així com, sense deixar de banda el procés que estem analitzant, podem observar testimonis a favor dels sastres i altres a favor dels pellers. En primer lloc, aquells que defensaven als sastres, deien que aquests no venien les robes als encants, ja que era el lloc destinat dels pellers i tenien que respectar el seu espai. Doncs així negaven alguns dels arguments que els pellers exposaven: que els sastres venien no tan sols en les seves cases, sinó que també fora d'elles, sent tasca que no els pertanyia. No obstant, segons testimonis de pellers:

Moltes persones que han comprat roba dels pellers, que era millor y més barato comprar les robes fetes en los pellers que no anar a comprar-lo per tret a les botigues y après pagar drets, comprar averies y pagar mans als sastres.¹¹

Doncs l'objectiu era demostrar la qualitat amb què els pellers feien les seves robes. Fins i tot es feien llistes dels diversos testimonis.¹² La importància doncs d'aquests era més que valuosa, ja que quant més es testifiqués a favor d'un o l'altre, més cert era el que deia i defensava cada ofici. Tampoc faltaven referències als Furs i declaracions del Mustaçaf o dels diputats del Regne de València, doncs es volia argumentar de la millor manera possible la posició i la legalitat que tenien les reivindicacions de cada gremi, justificar que allò que deien era cert.

Com vegem, aquests processos tan llargs eren portats a cap per les ventes de robes i com aquests podien practicar els seus oficis. No obstant, la conflictivitat entre els sastres i els pellers no va disminuir amb el pas del temps, i en la gran majoria d'ells, els arguments que s'utilitzaven eren pràcticament els mateixos.

Taula 1. Eix cronològic dels plets entre els oficis de sastres i pellers (1535 al 1695)¹³

1535	1617	1621	1621	1622	1662	1669	1695
Primer plet: "Les ventes de roba"	Continuació del plet	Capítols de la Ciutat per als sastres i pellers	Establiments impresos	Referència als oficis	Nou plet	Nou plet: "Venta de <i>monteres</i> "	Últim plet

¹¹ARV, Real Audiència, Processos de Madrid, N° 48.

¹² *Ídem*.

¹³ Elaboració pròpia a partir de la documentació extreta de l'ARV i l'ACA. El ressalt amb negreta fa referència no als processos, sinó a les ordenances que la ciutat emanà per intentar dissipar l'enfrontament.

Fruit d'aquesta confrontació secular, l'any 1621 la ciutat portà a cap una sèrie de capítols per als sastres, pellers i giponers, en els quals es volia limitar i intentar solucionar els conflictes que confrontaven als dos oficis.¹⁴ Es formularen unes ordenances que posteriorment, donada la seva importància, passaren a ser impreses amb el nom de *Establiments fets per la ciutat de València, entre lo ofici de sastres y lo ofici de pellers, per e benefici de la República*, tal i com es pot veure a la Taula 1.¹⁵ Com deia el títol, es formaren aquests establiments per reduir els danys i els perjudicis que feien, segons el document, a tot el poble. Es desenvoluparen un total de 17 capítols, en els quals els més importants deien el següent: en primer lloc es justificava que els sastres que volien fer robes noves per a persones incertes i sense mesura podrien portar-ho a cap, no obstant, ja no podrien fer robes noves amb mesura i per a persones certes.

De la mateixa manera, els pellers que farien robes noves per a persones incertes i sense mesura, ja no podrien fer ni tenir en les seves cases i obradors robes velles; així, aquell que fera robes velles, no pugui tenir de noves. A més, els pellers i els sastres que desenvolupaven les robes noves, no podrien comprar trossos de draps, talladures de seda, ni llana, de persona alguna. I finament, es deia que els sastres i pellers que farien robes noves per a persones incertes sense mesura, no pogueren tallar ni cosir gipons per persones certes i incertes, amb mesura ni sense ella.

Doncs també es limitava als sastres i als pellers les tasques realitzades per l'ofici de giponer. És així com la ciutat intentà posar solució als vells conflictes, buscant una major especialització productiva i fent que els mateixos mestres de cada gremi decidiren com volien portar a cap les seves robes, i que compliren, per damunt de tot, allò que se'ls havia limitat.

Continuant el recorregut històric, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó es trobaren una sèrie de processos, que tal i com es pot observar a la Taula 1, parlaven sobre els plets entre aquests dos oficis. No obstant, per a l'any que continua, el 1622 no s'argumentaren conflictes entre els pellers i els sastres, sinó que es formà un document amb informació rellevant sobre els dos gremis.¹⁶ Amb tot, no fou fins el 1662 quan de nou es desenvoluparen una sèrie de plets, constatant nous conflictes.¹⁷ Voldria dir que durant

¹⁴ AMV, Llibres de Pregons i Crides, XX-3, f. 74r-78r..

¹⁵ AMV, Llibres de Pregons i Crides, XX-3, f. 68r-71r/ 82r-85r.

¹⁶ ACA, Consejo de Aragón, , Legajos, 0753, N° 21.

¹⁷ Encara que no han pogut ser analitzades en detall, a la Biblioteca Històrica de la Universitat de València es conserven tres sentències publicades entre 1662 i 1671, en torn a la observància de los capítulos del Establecimiento hecho por la Ciudad entre dichos Oficios [sastres i pellers] y en que se

40 anys els processos cessaren? Es cert que podria ser doncs que els establiments que s'emanaren a la ciutat de València el 1621 limitaren temporalment les confrontacions entre els sastres i pellers durant un cert període de temps. No obstant, les rivalitats no foren dissoltes.

Amb tot, la intervenció de les autoritats municipals en aquest assumpte no va ser suficient per sufocar la confrontació al llarg de l'època moderna. Al 1669 es va incorporar un nou procés judicial entre l'ofici de sastres i pellers. En aquest cas, el motiu no fou la venda de robes i com es tenien que realitzar, sinó que el procés es portà a cap per la venda del que ells anomenaven *monteras*. Per poder comprendre aquest plet, s'ha de recordar que l'any 1536 el gremi de sastres obtingué la possessió, per part de l'ofici de *gorreros* i *boneteros*, de fer, fabricar i comerciar, tot tipus de *monteras*. Amb açò, els sastres guanyaren prestigi i més espais d'actuació, doncs amb el privilegi de cosir i tallar gorres augmentaven la seva categoria.

No obstant, el 1669 els sastres no tan sols estaven units amb els *gorreros* i els *boneteros*, sinó que a més, també es formaven de *juboneros* i *calceters*. La gran quantitat de pràctiques mecàniques que aquests abastaven, novament, afectà amb negativitat a les activitats dels pellers, els quals, limitats pels sastres, es veien reduïts, anys rere anys, en portar a cap les seves transaccions. Com sabem, els sastres volien controlar doncs els mètodes de venda dels pellers, i per tant, continuaren per eliminar la venda de gorres i *monteras* dels àmbits d'actuació dels seus rivals.

Tenint els sastres aquesta possessió immemorial, els pellers es van veure novament perjudicats, un nou plet doncs tornava a començar.¹⁸ En primer lloc, els sastres començaren el procés defensant la seva fabricació de *monteras*, legitimant la unió amb l'ofici de gorrers i boneters, en el qual deien: “El oficio de sastres firmó de derecho a la posesión immemorial en que estava, de hazer, y fabricar gorras, y bonetes de paño, y de seda, y de tantas y quantas maneras les era bien visto”.¹⁹

Recordaven al llarg del plet que aquests tenien dit dret per mitjà de la unió. Amb açò doncs, aquests podien fabricar tot tipus de *monteras* i gorres, i així, la resta d'oficis als quals els sastres estaven units, també podien portar a cap la fabricació d'aquestes peces.

declara que el Oficio de Sastres es parte legítima para instar las aprehensiones, en fuerza de dichos Capítulos.

¹⁸ Biblioteca Valenciana, Fondo antiguo, BV Carreres, Sign. XVIII/1557 (16). Allegación en derecho por el oficio de sastres, iuboneros y calçeteros de la ciudad de Valencia con el oficio de roperos (1696).

¹⁹ Biblioteca Valenciana, Fondo antiguo, BV Carreres, Sign. XVIII/1557 (16). *Allegación en derecho por el oficio de sastres, iuboneros y calçeteros de la ciudad de Valencia con el oficio de roperos (1696)*.

No obstant, els sastres començaren a acusar als pellers de portar a cap i vendre tot tipus de gorres i *monteres*, ja que aquests prohibiren que altres no el feren o fabricaren. Segons els sastres, ells tenien el privilegi, abans que els pellers, de fabricar i vendre aquestes peces, ja que amb major nombre de testimonis, instruments i sentències, començaren a fabricar i a vendre les *monteres* molt abans que els dits pellers, els quals: “Empençaron a fabricar, y vender monteras, mucho después que los sastres”.²⁰

Vegem doncs de nou la importància dels testimonis per desenvolupar un plet, era essencial donar constància per mitjà d'altres particulars allò que volien defensar, doncs en molts casos, aquests arguments serien el punt de partida per guanyar el procés.

Davant les acusacions, els pellers començaren a argumentar que ells podien fer vestits i robes per a us de *venderia* i mercaderia, llibertat que els donava per tant fer aquestes gorres i *monteres*: “Que los examinados de roperos, solo pueden fabricar las ropas, para uso de mercaderia, y por consiguiente, las gorras, y monteras”.

Aquests doncs es negaren a acceptar la renúncia en la venda de *monteres*, ja que el 1603 se'ls va concedir la facultat privativa per fabricar tot tipus de robes, compreses així les gorres i les *monteres*. Els sastres doncs, no podien impedir-los aquesta manutenció, no se'ls havia verificat la prohibició respecte a aquests tipus de ventes. Tot i això, els sastres començaren a desenvolupar nous arguments, i justificaren que dintre el concepte de *vestit* no era comprès la gorra ni la *montera*, sent dos peces diverses el vestit i: “El instrumento de la cabeza”.

Els sastres volien que els pellers no pogueren usar l'argument de la fabricació de la roba per poder comerciar amb *monteres* i gorres, doncs així, se'ls anul·lava la qualitat de portar a cap transaccions amb aquestes peces. Fins i tot, argumentaren que aquests tipus de ventes no estaven compreses dintre dels capítols de l'ofici de pellers, i que era ús privatiu dels *boneteros*; raonament que fins el moment no havien utilitzat. Els pellers doncs continuaren defensant els seus àmbits d'interès i actuació, i intentaren fer veure que aquests també tenien el dret de dites fabricacions.

No obstant, el plet es donà per conclòs amb tres motius, en els quals es componien les conclusions següent: en primer lloc, que la fabricació de les gorres i les *monteres* era tasca oficialment concedida a l'ofici de boneters; que també se'ls concedia a l'ofici de sastres per la firma de dret amb els *sombreres* i cordoners, i així per tant, que els pellers no tenien cap pretensió sobre aquesta fàbrica, prohibint-los doncs, el comerç amb tot tipus de

²⁰ *Ídem*.

gorres i *monteres*.²¹ Els sastres de nou guanyaren el plet, i així, respectivament, incrementarem el seu predomini sobre el mercat tèxtil valencià, estenent el seu àmbit d'actuació. Poc a poc els pellers començaren a veure's reduïts per aquest ofici que, any rere any, creixia en número i força. L'objectiu doncs dels grans rivals dels pellers, fou reduir les prerrogatives d'un dels seus competidors principals, limitant així, les peces en les quals portaven a cap les seves transaccions. Tot i això, com podem observar, els pellers serien un gremi que, no obstant les adversitats, continuaren defensant els seus interessos fins finals de l'època moderna, no deixarien de recórrer a la justícia quan fora necessari.

Continuant amb l'anàlisi dels processos entre aquests dos gremis, fins i tot, com hem vist, a l'ACA es trobaren una sèrie de processos que parlaven dels conflictes entre aquests dos gremis al llarg del segle XVII a la ciutat de València, arribant fins l'any 1695, com es pot veure a la Taula 1.²² Per tant, ens podem preguntar, tan important eren aquests plets entre els dos gremis de la ciutat de València? Com vegem, les ordenances reproduïdes per la ciutat van mancar d'èxit a llarg termini, doncs els plets entre els dos oficis continuaren. Els sastres es varen veure afavorits per aquests processos, la gran suma de plets augmentà els seus privilegis i prestigis, i al mateix temps, perjudicaren greument a l'ofici de pellers.

II. La continuïtat de pleitar

En un període on el gremi de pellers començava a patir dures restriccions i un endarreriment en els seus àmbits d'actuació, aquests plets no feien més que agreujar la situació de decadència en la qual estaven submergits. No tan sols els sastres actuaren en contra d'aquests pellers, sinó que a més, altres gremis també s'uniren als plets en contra dels experts d'almoneda. Per tant, qui eren aquests?

D'una manera menys sistemàtica i recurrent, els pellers s'enfrontaren a l'ofici de calceters. Com podem veure, fins el moment, tots els processos estaven relacionats en les arts mecàniques dels gremis dedicats a l'oferta tèxtil. Els pellers no tan sols patrocinaren conflictes amb un gremi el qual, de manera genèrica, es dedicava a la fabricació de diverses peces de roba, sinó que a més, es tingueren que contraposar a gremis més especialitzats en aquest àmbit. En primer lloc, el 1561, els calceters incoaren un plet acusant als pellers, concretament al mestre Alfons García, de vendre calces i

²¹ Biblioteca Valenciana, Fondo antiguo, BV Carreres, Sign. XVIII/1557 (16). Allegación en derecho por el oficio de sastres, iuboneros y calceteros de la ciudad de Valencia con el oficio de roperos (1696).

²² ACA, Consejo de Aragón, Legajos, 0933, N° 158.

calçons a qualsevol lloc de la ciutat. Feina de la qual no estaven en posició els pellers, sinó que era ofici particular del gremi de calceters.

En aquest procés, de nou, se'ns mostra com es vol limitar l'actuació dels pellers, ja que al ser un ofici d'almoneda i amb la particularitat de portar a cap transaccions de segona mà, comerciaven amb tot tipus de béns. Ara bé, de nou, aquest procés fou essencial per fer-nos veure en què consistia els gremis, i en aquest cas, més particularment en l'ofici de pellers. Aquest plet no suposà un procés tan argumentat i justificat com els anteriors, ja que la seva composició fou més simple. Els pellers no respongueren, no hi hagueren testimonis, i amb això, tan sols es composà amb la provisió dels propis calcers.²³ El 1660, també de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, es trobà un procés entre *Los oficios de albañiles y roperos*, respecte a: “La prudencia [...] en la procesión de Sant Vicente Ferrer”.²⁴

No obstant que ens manca informació completa del procés, hem d'adonar-nos de la importància que tenien les festes barroques a l'època. Si observem l'obra *La fiesta Barroca: el reino de Valencia (1599-1802)*, ens podem adonar com les processons eren vertaders festejos al llarg d'aquests anys, foren autèntics espectacles que anaren més enllà de la escenografia i la decoració, les ciutats es convertien en un teatre de la jerarquia social, on s'agruparen festes públiques, polítiques i religioses.²⁵ Els gremis a la ciutat de València representaren els principals actors en les celebracions festives, doncs si portarem a cap uns estudis més detallats sobre aquests tipus d'espectacles, ens adonariem de la importància que tingueren, per a tots els estrats de la societat, aquestes festes.

Si observem la Imatge 1, ens adonem com els gremis, en el nostre cas particular, els pellers, s'encarregaven d'adornar i representar de la millor manera possible les particularitats dels oficis, tindre el millor arc triomfal i la millor escenografia era aparentar prestigi, importància i fidelitat a la corona i al regne. L'objectiu d'aquesta representació es fer veure com els pellers continuaren defensant els seus interessos, i com ho feren doncs, demostrant-ho per mitjà de processos que any rere any eren celebrades a la València moderna.

²³ ARV, Real Audiència, Processos, Part 1, N° 116.

²⁴ ACA, Consejo de Aragón, Legajos, 0746, N° 40.

²⁵ MÍNGUEZ, Victor., GONZÁLEZ, Pablo i RODRÍGUEZ, Inmaculada, *La fiesta barroca: el reino de Valencia (1599-1802)*, Castelló: Universitat de Castelló, Consell Social, 2010.

Imatge 1: L'ofici de pellers portant el seu patró i senyera en la processó del Corpus (segle XVIII)²⁶

Finalment, seguint amb els plets analitzats, els pellers també s'enfrontaren amb l'ofici de fusters, una confrontació que no sorprèn tenint en compte que la venda de mobles usats va ser l'altre gran producte, junt amb el tèxtil, dintre del mercat de segona mà. Si fins el moment parlàvem de gremis vinculats a les arts tèxtils, aquest plet trencaria la perspectiva. Deixant de manera voluntària l'anàlisi d'aquest procés per al final, el conflicte entre l'ofici de pellers i fusters es portà a cap l'any 1696. No és una simple coincidència que situem aquest plet al mateix any en el qual es va portar a cap el procés de les *monteres* entre els sastres i els pellers, doncs observem com els pellers es van veure immersos en diferents litigis en pocs anys, comportant aquestes contínues rivalitats efectes molt negatius. El 1667 l'ofici de pellers de la ciutat de València, portà a cap un capítol que, amb autoritat de Florencio Palacios, notari del gremi, emanà:

Ninguna persona, de qualesfuera, no siendo maestro de ropero, pudiesse comprar, assí en los encantos, como fuera de ellos, para uso de mercaderia, y para bolverlo à vender, Que ningún género de obras, arcas, sillars, quadros, y qualquier otro genero de alhajas, que no fuesse preteneciente à su oficio y ministerio.²⁷

Davant aquest capítol, fou l'ofici de fusters qui, el 1695, respongué dient que: “Se devian revocar, permitièndo a los carpinteros la facultad general de comprar, y vender todas y qualesquier genero de ropas, y alhajas, aunque no fuessen de su ministerio”.

²⁶ Imatge extreta de SANCHIS GUARNER, Manuel. (ed.), *La processó valenciana del Corpus / làmines Fra Bernat Tarín i Juaneda*, València, Vicent García, 1978.

²⁷ Biblioteca Històrica de la Universitat de València [BHUV], Var. F-01/36.

Amb aquesta resposta, els pellers començaren a descriure un total de 38 capítols en els quals justificaven com i perquè tenien el dret i l'obligació de comprar i vendre qualsevol bé, robes i mercaderies. Doncs en ells es volia demostrar de les particularitats de les que gaudien els pellers, i perquè tenien que ser respectades. Doncs es prohibí als fusters el no poder comprar per ús de mercaderia els obratges i béns que no eren del seu ministeri, ja que si se'ls permetés aquests privilegis i la facultat general de comprar i vendre, segons els pellers, estarien: “Usurpando lo que es peculiar, y propio de los roperos, se perturbaria la diferencia, y distinción de los oficios, confundiéndose unos con otros”.

És així com davant els molts capítols emanats pels pellers, no tenim constància de si foren argumentades unes respostes per part dels fusters, ja que el plet finalitzà justificant que, qui no fos mestre de peller, no podria comprar ni vendre per ús de mercaderia béns que no foren del seu ministeri, sent aquesta la facultat privativa de l'ofici de pellers: “*Confirmada con Real Privilegio y sentencias*”.²⁸

Com vegem, la continuïtat de pleitar al cim de l'ofici de pellers afectà greument la seva continuïtat. Aquests tingueren que fer front a uns segles replets de confrontacions que perjudicaren les seves tasques, doncs pleitar suposava grans despeses. Litigar requeria grans esforços econòmics i a més, es tenien que tindre clar els arguments i testimonis per poder fer front als llargs anys de processos i conflictes. Ara bé, s'ha de tindre en compte que l'objectiu d'aquestes dissidències judicials no sempre era el d'obtenir una sentència favorable per part de la Real Audiència, sinó també el de desgastar econòmicament a un determinat ofici amb despeses constants. És així com els sastres, acompanyants de la resta d'oficis que s'enfrontaren al gremi de pellers, aconseguiren que aquests, al llarg del segle XVIII, es veiessin immersos en la total pobresa del gremi.

Conclusions

Al llarg d'aquest estudi hem analitzat el conjunt de processos que ens han permès aproximar-nos al tema de la conflictivitat gremial a la València moderna. Hem analitzat els problemes als quals no tan sols els sastres, sinó més concretament els pellers, es tingueren que enfrontar. Uns conflictes de gremi a gremi que no tan sols ens han mostrat les actuacions de cada ofici en els seus àmbits d'acció al llarg de l'època moderna, sinó que a més, ens desgranen les característiques principals de cadascun d'ells. Per tant, per a què serviren aquests plets? L'objectiu dels gremis que desenvoluparen els processos era defensar les seues prerrogatives front a l'acció d'altres corporacions, i guanyar espai dins dels cada vegada més complex món del treball

²⁸ Biblioteca Històrica de la Universitat de València [BHUV], Var. F-01/36.

artesanal al si de la ciutat de València. Són aquests fets als que tingueren que fer front l'ofici de pellers, “plantar cara” a oficis més forts que ells, oficis que a l'època moderna augmentaren de “prestigi”, oficis amb més representativitat, honra i capacitat d'influència política i econòmica.

Els pellers, a més de les dificultats compreses per aquestes rivalitats, tingueren que fer front al començament de la decadència dels mercats de segona mà, la decadència dels seus àmbits d'actuació. S'enfrontaren a reduccions, penes i càstigs que es sumaren al problema ja patent de les disputes gremials, es sumaren aquests plets que pròpiament els debilitaven.

Doncs parlem d'una conflictivitat que no tan sols es quedaria en el context i la història d'aquests oficis, sinó que a més, tindria conseqüències que arribarien més enllà, uns comportaments que afectaren al bé comú, al dia a dia de la ciutat. Doncs les dissidències dimanaren no tan sols en conflictes interns, sinó en desobediència. La ciutat i el govern local aplicarien mesures per posar remei a aquests problemes constants, i així, els sastres i pellers es van veure perjudicats. No obstant, foren els pellers aquells que eixiren més desfavorits, sent l'ofici de sastres, un dels tants partícips en el declivi del gremi de pellers, en el declivi dels mercats de segona mà.

Fuentes

Biblioteca Històrica de la Universitat de València [BHUV], Var. F-01/36.

Biblioteca Valenciana, Fondo antiguo, BV Carreres, Sign. XVIII/1557 (16). Allegación en derecho por el oficio de sastres, iuboneros y calçeteros de la ciudad de Valencia con el oficio de roperos (1696).

Arxiu de la Corona d'Aragó [ACA], Legajos, 0936, N° 125.

ACA, Consejo de Aragón, , Legajos, 0753, N° 21.

ACA, Consejo de Aragón, Legajos, 0933, N° 158.

ACA, Consejo de Aragón, Legajos, 0746, N° 40.

Arxiu Municipal de Valencia [AMV], Manuals de Consell, D-152.

AMV, Llibres de Pregons i Crides, XX-3, f. 74r-78r..

AMV, Llibres de Pregons i Crides, XX-3, f. 68r-71r/ 82r-85r.

Arxiu del Regne de València [ARV], Llibres de Bon Govern, N° 1.

ARV, Real Audiència, Processos de Madrid, N° 48.

ARV, Real Audiència, Processos de Madrid, N° 50.

ARV, Real Audiència, Processos, Part 1, N° 116.

Antonio CORTIJO & Vicent MARTINES (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 10 (2019/2)*

New Approaches in the Research on the Crown of Aragon

Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó

Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragão

Jun-Dez 2019/ISSN 1676-5818

Bibliografia

DE LA PUERTA, RUTH, *Historia del gremio de sastres y modistas*, Valencia: Ayuntamiento de Valencia, 1997.

MANTECÓN MOVELLÁ, Tomás, “Ciudad, policía y desobediencia cívica en la España del Antiguo Régimen: experiencias históricas contrastadas”, *Identidades urbanas en la monarquía hispánica (siglos XVI-XVIII)*, Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela, 2015, pp. 237-268.

MÍNGUEZ, Victor., GONZÁLEZ, Pablo i RODRÍGUEZ, Inmaculada, *La fiesta barroca: el reino de Valencia (1599-1802)*, Castelló: Universitat de Castelló, Consell Social, 2010.

SANCHIS GUARNER, Manuel. (ed.), *La processó valenciana del Corpus / làmines Fra Bernat Tarín i Juaneda*, València, Vicent García, 1978.